

NOVES ASSOCIACIONS RUPÍCOLES DELS PIRINEUS CATALANS

J. Carreras

I. Soriano

i

J. Vigo

Departament de Botànica

Facultat de Biologia

Universitat de Barcelona

Diagonal 645

08028 Barcelona

RÉSUMÉ

Les auteurs décrivent deux nouvelles associations rupicoles pyrénéennes. Le Hieracio (candidi)-Potentilletum alchimilloidis est propre aux rochers calcaires ensoleillés de l'étage subalpin et peut être considéré vicariant oriental du Potentillo-Asperuletum hirtae des Pyrénées centrales, et plus spécialement de la sous-association globularietosum repentis. Le Sedo-Umbilicetum rupestris, association rudérale de l'ordre Parietarietalia diffusae, colonise surtout les murs schisteux ou, plus rarement, les rochers naturels soumis à l'influence de l'homme ou des animaux.

La vegetació rupícola dels Pirineus inclou, com ja se sap, una gran proporció d'espècies particulars, tant per la seva forta adequació a l'ambient rupestre com pel seu acusat grau d'endemisme; això fa que les comunitats vegetals siguin en general molt ben caracteritzades i d'àrea ben delimitada. En aquesta nota descrivim una nova associació, pròpia de les roques calcinals assolellades, que tot i no posseint característiques exclusives, resulta perfectament definida dins el sector oriental de la serralada. També proposem una nova comunitat del Centrantho-Parietarion, exclusiva dels hàbits rupestres ruderalitzats.

Hieracio (candidi)-Potentilletum alchimilloidis Vigo et Soriano assoc. nova.

Comunitat calcícola que es fa només a les roques orientades a migjorn, ben assolellades i, per tant, molt seques (si

més no durant llargs períodes de temps). És gairebé exclusiva de la part superior de l'estatge subalpí, entre uns 1700m i 2200m. Com a espècies característiques territorials posseeix Potentilla alchimilloides, Alyssum lapeyrousianum i Hieracium candidum, totes tres, però especialment les dues darreres, fortament xeròfiles. D'entre les plantes de les unitats superiors hi predominen, evidentment, les més resistents a la dessecació (Globularia repens, Rhamnus pumilus, Thymelaea dioica ...); i com a companyes hi apareixen diverses plantes termòfiles (Thymus vulgaris, Anthyllis montana, Carex hallerana, ...), algunes de les quals són espècies pròpies d'altituds més baixes o de les terres mediterrànies properes, que troben en aquests -ambients una àrea de refugi dins l'alta muntanya. En conjunt, l'espectre florístic de la comunitat es caracteritza per la preponderància de l'element orofític circummediterrani, que representa una relíquia de la flora preglacial.

El Hieracio-Potentilletum alchimilloidis és molt proper del Potentillo-Asperuletum hirtae Chouard 1942 dels Pirineus centrals, i particularment de la subassociació globularietosum repentis Quézel 1956, de la qual pot considerar-se com una vicariant oriental. La comunitat centropirinenca, però, pot aparèixer també (sota forma d'una subassociació particular) sobre els cingles ombrejats o més o menys humits. Asperula hirta i Hypericum nummularium són dues importants característiques d'aquesta associació que no existeixen a la nova comunitat dels Pirineus orientals, on abunda, en canvi, Alyssum lapeyrousianum (cal dir, però, que en llocs més baixos aquesta crucifera es fa en general als indrets rocosos eixuts: tarteres, prats i matollars secs,...).

El Hieracio-Potentilletum l'hem observat a les muntanyes pre-pirinenques compreses entre la Serra Cavallera (Ripollès) i els massissos de l'Alt Solsonès (per exemple la Serra d'Ensija). Més cap a ponent, per contra, deu ser inexistent o molt rar. Dins el seu territori, aquesta associació substitueix, d'una banda, el Saxifrago-Ramondetum myconi Br. Bl. 1934, que viu en ambients menys xèrics i en general a més baixa altitud, i d'altra, el Saxifragetum mediae Br. Bl. 1948 que, tot i que es fa també a les roques solelles, sol aparèixer en zones més altes.

Com a inventari típic de l'associació escollim el número 7 de la Taula 1.

Sedo-Umbilicetum rupestris Vigo et Carreras assoc. nova.

Comunitat, de l'ordre Parietarietalia diffusae, pròpia dels ambients rupestres ruderalitzats. Apareix en ple estatge montà i exclusivament sobre substrats silícis, amb preferència per als esquistos. Es fa sobretot a les parets i als murs de cases i feixes, ... però també es pot veure, algun cop, a les roques fortament influïdes pels animals o per l'home. Sobresurt en aquesta comunitat l'abundància d'Umbilicus rupestris, planta que als Pirineus es comporta com a clarament nitròfila, sense allunyar-se gaire dels llocs habitats i de les zones humanitzades. Les característiques de la classe Asplenietea trichomanis hi són, com es pot veure, ben representades. Sedum telephium subsp. maximum, crassulàcia que va força lligada als ambients artificialitzats, hi fa el paper de diferencial. Entre les

espècies acompanyants i accidentals figuren, lògicament, alguns dels elements ruderals més corrents a muntanya. Com a inventari tipus de l'associació escollim el número 1 de la Taula 2.

Els inventaris que presentem provenen del Ripollès i del Pallars Sobirà. Creiem, però, que l'associació és molt estesa als Pirineus. En llocs més termòfils, normalment en zones més baixes, és substituïda per l'Asplenio-Ceterachetum Vives 1964 -que pot fer-se també als murs calcíinals- o bé per comunitats de caire més netament artificial, com el Cymbalarietum muralis Görs 1966 o el Centranthetum rubri Oberdorfer 1969.

BIBLIOGRAFIA

- BRAUN-BLANQUET, J. 1948 - La végétation alpine des Pyrénées orientales. Comm. SIGMA 98. Barcelona.
- CHOUARD, P. 1942 - Le peuplement végétal des Pyrénées centrales I. Les montagnes calcaires de la vallée de Gavarnie. Bull. Soc. Bot. Fr. 89: 257-260. Paris.
- GRÜBER, M. 1976 - Les groupements végétaux rupicoles calcicoles des Pyrénées ariégeoises et catalanes. Bull. Soc. Bot. Fr. 123: 61-78. Paris.
- OBERDORFER, E. 1977 - Süddeutsche Pflanzengesellschaften. Teil I. Stuttgart.
- QUÉZEL, P. 1956 - À propos de quelques groupements végétaux rupicoles des Pyrénées centrales espagnoles. Collect. Bot. 5: 173-190. Barcelona.
- RIVAS MARTINEZ, S. 1978 - Sinopsis de la vegetación nitrófila rupestre (Parietarietea judaicae). Anal. Inst. Bot. Cavani-lles. 35: 225-233. Madrid.
- VIVES, J. 1964 - Vegetación de la alta cuenca del Cardener. Acta Geobot. Barc. 1. Barcelona.

TAULA 1

Hieracio (candidi)-Potentilletum alchemilloidis Vigo et Soriano

Número de l'inventari	1	2	3	4	5	6	7
Altitud (m s.m.)	1825	1900	1775	1875	2000	1800	2200
Exposició	S	S	S-SE	S	S	SW	SW
Recobriment (%)	20	-	-	-	40	-	-
Superfície estudiada (m ²)	-	-	-	-	10	10	15
<u>Característiques locals de l'associació</u>							
Potentilla alchemilloides	1.2	2.2	2.2	2.2	.	3.3	3.3
Alyssum lapeyrouisianum	1.2	.	1.2	+	1.1	.	+
Hieracium candidum	+	+	.	+	.	+	+
<u>Característiques de l'aliança (Saxifragion mediae) i de l'ordre (Potentilletalia caulescens)</u>							
Globularia repens	2.3	2.2	+	2.2	3.3	3.3	3.3
Saxifraga longifolia	1.1	.	+	+	2.1	1.1	+
Rhamnus pumilus	.	1.2	.	+	2.2	2.2	2.2
Lonicera pyrenaica	.	1.2	1.1	+	1.1	+	.
Thymelaea dioica	2.2	.	2.2	.	.	.	2.3
Campanula speciosa	+2	.	(+)	.	.	.	.
Erinus alpinus	.	.	.	.	.	.	1.2
Asplenium fontanum	.	.	.	+	.	.	.
<u>Característiques de la classe (Asplenieta trichomanis)</u>							
Saxifraga paniculata	.	1.2	.	.	(+)	.	.
Sedum dasyphyllum	.	.	.	.	.	.	1.1
<u>Companyes</u>							
Thymus vulgaris	+	+	+	+	1.2	.	+
Anthyllis montana	+	+	+	.	.	2.2	+2
Sesleria coerulea subsp. calcarea	+	+	.	.	.	+2	1.2
Juniperus communis	+	.	.	.	+	.	+
Galium pyrenaicum	.	.	.	.	.	+	+2
Gypsophila repens	.	.	.	.	.	+	+
Amelanchier ovalis	+	.	+	.	.	.	.
Carex humilis	+	.	.	+	.	.	.
Carex hallerana	.	+	.	.	.	.	+
Helianthemum oelandicum subsp. italicum	+	.	.	.	.	.	+
Paronychia kapela subsp. serpyllifolia	.	+	.	.	2.2	.	.
Valeriana montana	.	.	1.2	.	.	.	.

Companyes presents en un sol inventari:

- 2 - *Pedicularis comosa*, *Pulsatilla alpina*.
- 4 - *Koeleria vallesiana*.
- 5 - *Helictotrichon sedenense*.
- 6 - *Asperula pyrenaica*.

Procedència dels inventaris:

- 1 - Solell de Sant Amanç (Ripollès). DG 37. Calcàries del Garumnià.
- 2 - Solell del Cim de Coma Ermada (Ripollès). DG 28. Calcàries devonians.
- 3 - Solell de Sant Amanç (Ripollès). DG 37. Calcàries garumnianes.
- 4 - Vessant S de La Covil (Ripollès). DG 28. Calcàries garumnianes.
- 5 - Coll de Dental (Berguedà). DG 08.
- 6 - Pleta del Llamp (Berguedà). DG 08.
- 7 - Penyes Altes del Moixeró (Berguedà). DG 08.

TAULA 2

Sedo-Umbilicetum rupestris Vigo et Carreras

Número de l'inventari	1	2	3	4	5
Altitud (m s.m.)	1200	1250	1170	750	775
Exposició	E-SE	E	S-SE	W-NW	N-NW
Superfície estudiada (m ²)	-	-	-	3	3
<u>Característiques de l'associació, de l'aliança (Centrantho-Parietarion) i de l'ordre (Parietarietalia diffusae)</u>					
Umbilicus rupestris	2.2	1.2	2.1	2.2	1.2
Parietaria diffusa	+	+	+	.	.
Antirrhinum majus	.	+	.	.	.
<u>Característiques de la classe (Asplenietea trichomenis)</u>					
Asplenium trichomanes	+	+	+	2.3	2.2
Sedum dasyphyllum	2.2	3.2	2.2	+	.
Sedum telephium subsp. maximum	2.2	.	.	1.1	1.2
Ceterach officinarum	+	.	.	1.2	+2
Asplenium fontanum	.	+	+	.	1.2
Asplenium adiantum-nigrum	+	.	.	+	.
Polypodium vulgare	.	.	.	+	+2
Asplenium ruta-muraria	.	+	.	.	.
Asplenium septentrionale	1.2	.	.	.	.
Sempervivum tectorum	.	.	.	1.2	.
Silene saxifraga	.	+	.	.	.
Sedum reflexum	.	.	.	.	+
<u>Companyes</u>					
Sedum album	+	.	+	1.1	.
Campanulà trachelium	.	1.1	+	.	.
Artemisia absinthium	+	+	.	.	.
Urtica dioica	+	.	+	.	.
Sedum sediforme	.	+	+	.	.
Galium lucidum	+	+	.	.	.

Presents en un sol inventari:

- 1 - Silene vulgaris, Oxalis corniculata, Galium maritimum, Geranium pyrenaicum, Rumex scutatus, Sedum acre.
- 2 - Festuca gr. ovina, Poa annua, Dactylis glomerata, Echium vulgare, Bromus sterilis, Poa pratensis, Verbascum pulverulentum, Poa nemoralis var. glaucantha, Taraxacum gr. officinale, Arabis hirsuta, Capsella bursa-pastoris, Veronica arvensis.
- 3 - Picris hieracioides.
- 4 - Geranium rotundifolium, Veronica hederifolia, Lactuca perennis.
- 5 - Coronilla emerus, Lonicera etrusca, Amelanchier ovalis.

Procedència dels inventaris:

- 1 - Vora Pardines (Vall de Ribes). DG 38. Mur esquistós.
- 2 - Queralbs (Vall de Ribes). DG 38. Mur d'una casa.
- 3 - Sota Queralbs (Vall de Ribes). DG 38. Mur d'un camí.
- 4 - Rialb (Pallars Sobirà). CH 40. Mur esquistós.
- 5 - Vora la Font de la Matraca (Sort; Pallars Sobirà). CG 49. Roca esquistosa.